

آشنایی با
مرکز مطالعات
و تحقیقات اسلامی
وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی
حوزه علمیه قم

۶- معارف اسلامی

۷- ادبیات عرب

۸- آموزش سیاسی

فعالیت‌های پژوهشی در هر یک از این موضوعات کلی به موضوعات کوچکتری تقسیم می‌شود که در این مقاله، نگاهی کوتاه به آنها خواهیم داشت.

۱- بخش ارائه خدمات تحقیقاتی

و اطلاع رسانی علوم اسلامی

فراهم آوردن امکانات علمی و اطلاعات مورد نیاز پژوهشگران در شکوفایی و عمق تحقیقات آنان سهمی بسزا دارد. و این مهم از چشم مؤسسات و مراکز تحقیقاتی جهان پوشیده نیست. در این مرکز هم بخش «خدمات تحقیقاتی» به منظور فراهم آوردن تسهیلات لازم برای محققان شکل گرفت. این بخش در ارائه خدمات خود از واحدهای ذیل کمک می‌گیرد:

الف- بانک اطلاعات علوم اسلامی و آرشیو

مطبوعات

ب- خدمات کامپیوتری

فرهنگ اسلامی، مالا مال از پژوهشهایی است که به دست اندیشورانی نکته سنج انجام گرفته است و اینک ما وارث چنین میراث غنی و ارزشمندی هستیم و بر ماست که آن را پاس بداریم. و پاس داشتن آن به این است که اولاً: با بکارگیری روشهای جدید و کارآمد تحقیقاتی، آنها را به شکل نیکو به جهانیان عرضه کنیم. و ثانیاً: با غور و بررسی در زوایای نکاویده در آن بر حجم پژوهشها بیفزاییم تا این گلستان «شرفه عنرا آئین بماند». دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، در راستای همین هدف، «مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی» را در سال ۱۳۶۲ بنیانگذاری کرد تا با جذب و آموزش گروهی از فضلا و پژوهشگران حوزه علمیه قم به این مهم بپردازد. فعالیتهای پژوهشی این مرکز به هشت عنوان کلی تقسیم شده است:

۱- ارائه خدمات تحقیقاتی و اطلاع رسانی علوم

اسلامی

۲- سیره پیشوایان معصوم و ائمه اطهار (ع)

۳- تدوین معجم الفاظ احادیث شیعه

۴- احیاء متون آثار شیعه

۵- پاسخ به پرسشهای مذهبی و اسلامی

۳- الف: نمایه سازی موضوعی

استخراج کلمات و مفاهیم اساسی متون و تنظیم آنها به گونه ای که بازیابی سریع آن امکان داشته باشد ظرفیت ویژه خاص دارد و باید مطابق استاندارد باشد. در این مرکز از انواع سیستم نمایه سازی، سیستم دهگزاره مناسب شناخته شده و براساس آن کار می شود. امید است علمی مانند: اصول، فقه، علوم قرآنی، اصول عقاید، حدیث، رجال، ملل و نحل، تاریخ اخلاق، فلسفه، حقوق، تاریخ، جامعه شناسی، علوم تربیتی، اقتصاد و همچنین خطوط کلی سیاست خارجی و داخلی کشورها نمایه سازی شود.

کار نمایه سازی روزنامه ها و مجلات معتبر نیز که از سال ۱۳۶۸ آغاز شده است، ادامه دارد. بعضی از مجلات و روزنامه ها از ابتدای انتشار آنها تاکنون، نمایه سازی شده است. نمایه سازی کتابهای اصولی که مورد نیاز مبرم حوزه های علمیه است مانند: کفایة الاصول، محاضرات فی اصول الفقه، نرائد الاصول، نهایة المراد مصباح الاصول و اجود التقریرات و همچنین کتب اصولی معروف اهل سنت مانند: معارج الاصول، الاحکام فی اصول الأحکام، رساله فی علم الاصول در دست تهیه است.

۴- الف: شناسایی شخصیتها و مراکز تحقیقاتی - فرهنگی شناخت مراکز تحقیقاتی و اطلاعات لازم در زمینه کار آنها یک ضرورت فرهنگی غیرقابل انکار است، بخش شناسایی شخصیتها و مراکز تحقیقاتی به این مهم می پردازد تا با شناسایی کامل شخصیتها و مراکز، امکان شناخت آنها را برای علاقه مندان فراهم کند. تاکنون چهل پرونده جامع از مراکز تحقیقاتی قم فراهم آمده و بیش از ۱۵۰ نفر از شخصیتهای علمی و فرهنگی، شناسایی کامل شده اند.

۵- الف: آرشیو مطبوعات

آرشیو مطبوعات بانک اطلاعات و وظیفه حفظ و نگهداری مجلات، روزنامه ها، فصلنامه ها، بولتن، نقشه ها و ... را بر عهده دارد. روزنامه کیهان و اطلاعات از سال

ج- کتابخانه

د- ارتباطات بین الملل

ه- ترجمه و ویراستاری

و- جذب و آموزش

الف: بانک اطلاعات علوم اسلامی و آرشیو مطبوعات

مجموع پنج قسمت تشکیل دهنده بانک اطلاعات به منظور ذخیره سازی و بازیابی سریع اطلاعات علمی به شرح زیر تلاش می کنند:

۱- الف: خدمات فنی

برنامه ریزی استاندارد جهت تنظیم و طبقه بندی اطلاعات و ذخیره سازی آن در این قسمت به این شکل انجام می شود که ابتدا کنترل سیستم نمایه سازی آرشیو فراهم آوردن نرم افزار لازم برای کامپیوتر، و بعد تنظیم سیستم طبقه بندی اطلاعات و معلومات واحدهای تحقیقاتی

۲- الف: تدوین تزاروس علوم اسلامی

تهیه تزاروس یا اصطلاح نامه مخصوص - که بازیابی مدارك و معلومات را سهولت می بخشد - ضرورتی بود که به آن توجه شد. دو نوع تزاروس عام و خاص در نظر گرفته شد؛ تزاروس عام، جامع تمام علوم اسلامی است و کلیه واژه ها و اصطلاحات تخصصی هر علم را در برمی گیرد. و تزاروس خاص به اصطلاحات تخصصی علوم مختلف - بر توجه به ارتباط آن با علوم دیگر - می پردازد.

مراحل تهیه این تزاروس، بحمدالله پیشرفت خوبی داشته است. از ابتدا به اهمیت مستند تزاروس نیز توجه لازم شده است و برای هر یک از اصطلاحات، مستندی تعیین شده است.

۱۳۴۶، روزنامه جمهوری اسلامی از سال ۱۳۵۸، روزنامه ابرار از سال ۱۳۶۴، روزنامه رسالت از سال ۱۳۶۴، روزنامه کیهان عربی از سال ۱۳۶۶ و روزنامه خراسان از سال ۱۳۲۸ در این آرشیو موجود است. همچنین روزنامه های کیهان هوایی، نامه ایران، قدس، سیزان، انقلاب اسلامی و بعضی از روزنامه های انگلیسی و عربی نیز در این آرشیو نگهداری می شود. آرشیو مجلات نیز حدود صد نوع مجله به زبانهای مختلف را آرشیو کرده که برای ثبت آنها از سیستم کاردکس پیشرفته ای استفاده شده است. تمام عناوین روزنامه ها و مجلات در این آرشیو، شناسنامه خاصی دارند.

ب- خدمات کامپیوتری

ذخیره سازی و فراهم آوردن امکان بازیابی اطلاعات علمی در این واحد انجام می گیرد. جدا از ذخیره سازی و طبقه بندی اطلاعات، تحقیقاتی در زمینه قرآن، حدیث، فقه، کتابها، مجله ها و نیز طرح کامپیوتریزه کردن سیستم کتابخانه های دفتر تبلیغات نیز در دست اقدام است. این واحد اکنون دارای دو دستگاه کامپیوتر سازگار با آی. بی. ام است.

ج- اداره کتابخانه ها

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم دارای شش کتابخانه است که به اختصار نگاهی به آنها می کنیم:

۱- ج: کتابخانه عمومی و امانی

این کتابخانه در سال ۱۳۴۸ در جنب ساختمان مرکزی دفتر تبلیغات در مساحتی حدود ۲۰۰۰ متر مربع و در سه طبقه بنا شده است. مخزن آن در طبقه هم کف ظرفیت نگهداری ۴۰/۰۰۰ جلد کتاب را داراست و از امکانات و تجهیزات خوبی برخوردار است. این کتابخانه دارای چهار سالن مطالعه با ظرفیت پذیرش ۶۰۰ نفر است. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی تلاش فراوانی در جهت غنای کتابخانه صورت گرفت. در این سالها حدود ۳۰۰۰۰ جلد کتاب به مخزن آن افزوده گشت و در کنار آن، کتابخانه امانی نیز

تأسیس شد. دارا بودن سالن قرائت خانه مخصوص خواهران از ویژگیهای این کتابخانه است. سیستم فعلی فهرست نویسی در این کتابخانه قدیمی و سستی است و از دو بخش فهرست مؤلفین و فهرست موضوعی برخوردار است.

۲- ج: کتابخانه مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی

ضرورت فراهم آوردن منابع و مصادر لازم برای پژوهشگران، کتابخانه ای را با حدود ۱۰۰۰۰ جلد از اصیلترین منابع و مصادر علوم اسلامی بنا نهاد. محققان مرکز مطالعات و تحقیقات از این کتابخانه به صورت قفسه باز و مستقیم استفاده می کنند. حدود هزار جلد نسخه خطی و عکسی و دیگر منابع آن همراه با سیستم استفاده از آن، کمک خوبی برای محققان در جهت تحقیق و پژوهش آنهاست. فهرست برداری این مجموعه رو به اتمام است و به زودی در اختیار مشتاقان ذخایر علمی و ادبی قرار خواهد گرفت.

۳- ج: کتابخانه علوم اجتماعی

این کتابخانه در ابتدا، براساس ضرورت آشنایی هر چه بیشتر دانش پژوهان با مسائل سیاسی و اجتماعی با عنوان «کتابخانه سیاسی» تشکیل شد؛ بتدریج با افزایش موضوعات، به «کتابخانه علوم اجتماعی» تغییر نام یافت. در حال حاضر به لحاظ کمبود جا و عدم سالن مناسبی برای قرائت خانه عمومی، این مجموعه تنها به دانشجویان علوم سیاسی حوزه علمیه قم به صورت امانی سرویس می دهد. این کتابخانه با بیش از ۱۰۰۰۰ عنوان و ۴۰۰۰۰ جلد کتاب یکی از غنی ترین کتابخانه های کشور در

را گذرانده‌اند در هماهنگ کردن سیستم سرویس دهی این کتابخانه‌ها می‌کوشند.

تهیه تجهیزات لازم چون میکروفیلم و میکروفیش و ... از برنامه‌های در دست اقدام است که به زودی انجام می‌پذیرد.

با کمال تأسف باید گفت کمبود جا، و امکانات مورد نیاز دیگر از معضلات مهم کتابخانه‌های قم است.

د- ارتباطات بین الملل

شناخت مراکز علمی و اسلامی، انتشارات بزرگ جهان و مؤسسات پژوهشی دنیا، برای مؤسسات علمی و تحقیقاتی ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است؛ چرا که ارتباط مستقیم یا غیرمستقیم با این مراکز زیربنای تجربیاتی را فراهم می‌آورد که پس گرانمایه و ارزشمند است. واحد ارتباطات بین الملل شناسایی و زمینه ارتباط با این مراکز علمی جهان را برای محققان و پژوهشگران فراهم می‌آورد. همچنین شناسایی آخرین تألیفات و تازه‌ترین پژوهش‌های در زمینه فرهنگ و معارف اسلامی در سطح دنیا به عهده این واحد است.

د- ترجمه و ویراستاری

در سال ۱۳۶۸ با حضور برادران طلبه‌ای که به دو زبان عربی و انگلیسی تسلط لازم را داشتند امر ترجمه متون که در قبل به صورت پراکنده انجام می‌پذیرفت، جدی گرفته شد و پس از چندی واحد ترجمه پا گرفت.

این واحد از همان آغاز برای بالا بردن کیفیت کار خود همیشه از اساتید پرتجربه و متخصص سود برده است.

شیوه کار، ابتدا به شکل عمومی بود اما بعدها براساس تحقیقات خوزوی و دانشگاهی اعضای واحد، گروه‌های تخصصی زیر تشکیل شد:

- ۱- ه: فلسفه و کلام
- ۲- ه: حقوق
- ۳- ه: تاریخ و علوم اجتماعی
- ۴- ه: معارف اسلامی

موضوعات سیاسی و اجتماعی است.

۴- ج: کتابخانه ادبیات

افزایش فعالیت‌های ادبی و توجه روزافزون طلاب و فضیلابی حوزه به مسائل هنر و ادبیات، و ضرورت بهره‌گیری از آن جهت ارائه فرهنگ اسلامی، مقدمات تشکیل کتابخانه ادبیات را فراهم کرد. این کتابخانه با تعداد ۵۰۰۰ جلد کتاب به صورت امانی در خدمت ادیبان و هنردوستان حوزه علمی قم قرار دارد.

۵- ج: کتابخانه تخصصی روان‌شناسی و کودک

توجه به مسائل تربیتی کودکان و شناخت دنیای پیچیده و ظریف آنها گامی مهم در پرورش نسل آینده انقلاب است؛ از این رو دفتر تبلیغات اسلامی از آغاز فعالیت‌های خود بسه این امر توجه کامل داشت و به همین منظور «مرکز تربیت مربی کودکان» را پی افکند. اکنون حدود ده سال از فعالیت این مرکز می‌گذرد.

در سال ۱۳۶۸ جهت سهولت سرویس دهی به مربیان کودک و فضیلابی که با این مرکز همکاری داشتند این کتابخانه تأسیس شد و امروز حدود ۵۰۰۰ جلد کتاب دارد.

کتابخانه‌ای ویژه خواهران در «واحد خواهران دفتر تبلیغات» در حال شکل‌گیری است که مراحل اولیه را طی کرده و به زودی کامل خواهد شد.

در جهت هماهنگی سیستم سرویس دهی این کتابخانه‌ها با سیستم مدرن جهانی، تلاش‌های زیادی صورت گرفته است و از آراء و نظریات صاحب‌نظران استفاده شده است. اکنون بیست نفر از افرادی که دوره‌های آموزشی تخصصی

هر یک از این گروهها زیر نظر استادی آشنا به زبان مربوطه و متخصص در همان رشته به ترجمه اشتغال دارند.

گروههای این واحد تاکنون موفق به ترجمه کتب ذیل گشته اند:

۱- گروه فلسفه و کلام

* فلسفه نقادی کانت، از کتاب تاریخ الفلسفة الحدیثه، اثر یوسف کرم. این اثر در ۱۳۵ صفحه آماده چاپ است.

* براهین اثبات وجود خدا، از دایرةالمعارف پل ادوارد، حدود ۳۰۰ صفحه.

* اخلاق، اثر نیکولای هارتمن، در سه جلد ۱۲۰۰ صفحه. ترجمه این اثر رو به اتمام است.

۲- گروه حقوق

* لگال سیستم، نوشته دکتر حسن امین، در ۴۳۰ صفحه که با عنوان «نظامهای حقوقی خاورمیانه» ترجمه شده و مراحل تکمیل را می گذراند.

۳- گروه تاریخ و علوم اجتماعی

* اسلام در آفریقای استوایی، این اثر مجموعه ای از بررسیها، مقالات و بحثهای مطرح شده در پنجمین سمینار بین المللی آفریقا در دانشگاه احمد بلو زیر است که در ژانویه سال ۱۹۶۴ برگزار شد. متن اصلی آن ۴۷۰ صفحه است. این کتاب اکنون در مرحله ویراستاری است.

* دین در خاورمیانه از انتشارات دانشگاه کمبریج، حدود ۷۵۰ صفحه است که مراحل تکمیلی ترجمه را می گذراند.

* حرکتهای نوین مذهبی و نهضت‌های سریع اجتماعی، این اثر در چهار صد صفحه توسط انتشارات یونسکو چاپ شده است. ترجمه آن به پایان رسیده و در حال ویرایش است.

* بیمه در اسلام اثر دکتر نجات الله صدیقی

* تلمود اثر ظفرالاسلام خان که چاپ شده است

۴- گروه معارف اسلامی

* ثم اهتدیت، اثر دکتر محمد تیجانی سماوی، این اثر با عنوان راه یافته ترجمه شد و چندی است که در دسترس علاقه مندان است.

گروه ویرایش

ارائه فرهنگ غنی اسلام و آثار علمی علماء بزرگ به دنیای علم و اندیشه بر عهده حوزه های علمیه است. نخستین گام در این زمینه ویرایش و اصلاح این آثار با معیارهای فنی و امروزی است.

عرضه معارف اسلامی در قالب نثری استوار و جذاب و همراه با رعایت کلیه ظرافتهای نویسندگی و ویرایشی و رعایت استانداردهای پذیرفته شده گرایش به فرهنگ اسلامی را افزایش خواهد داد و زمینه آشنایی با آن را سریعتر فراهم می کند و همچنان که شکلهای مختلف هنری ابزاری هستند که به کمک آنها می توان معارف اسلامی را زنده تر بیان کرد؛ ویرایش نیز یکی از اشکال ذوقی و هنری است که به مدد آن، می توان مقاصد نویسنده را به شکل جذاب و رغبت انگیزی به خواننده منتقل کرد. از این رو، گروه ویراستاری پی ریزی شد.

این گروه، نخست فعالیتهای آموزشی را آغاز کرد و با دعوت از اساتید با تجربه، زمینه استفاده از تجربیات ایشان را فراهم کرد که تاکنون دو دوره آموزشی - که هر یک پنج ماه به طول انجامید - در سال ۱۳۶۸ و ۱۳۶۹ برگزار شده است و دوره سوم آن نیز هم اکنون رو به اتمام است.

گروه ویرایش به واحدهای ترجمه و دیگر واحدهای تحقیقاتی سرویس می دهد. در این گروه کتابها و مقالات

شناسایی و شناساندن ائمه شیعه فراهم شود؛ چرا که با کمال تأسف - علی رغم منابع غنی و روشنی که ما در این زمینه داریم - شیعه نتوانسته آن چنان که باید پیشوایان خود را بشناسد و به دیگران هم معرفی کند. و این ضعف بزرگی است که باید جبران گردد.

برای ارائه نمایی از شخصیت این بزرگان، فعالیت‌هایی آغاز شد؛ از جمله گردآوری نظرات دیگر متفکرین راجع به آنان و همچنین جمع آوری سیره ائمه (ع). اکنون در این خصوص طرحی تعقیب می‌شود که شامل ۱۷ بخش و ۷۵۰ بند فرعی است؛ مثلاً بخش مهدویت خود دارای ۲۹ بند است تاکنون حدود ۲۶۰۰۰ فیش تحقیقاتی در گروه‌های تحقیقی این واحد تصویب شده است و حدود ۱۲۰۰۰ فیش به واحد کامپیوتر جهت برنامه نویسی ارائه شده است.

۳- واحد معجم الفاظ احادیث شیعه

ضرورت وجود یک معجم دقیق و سهل الوصول برای منابع روایی شیعه بر هیچ محقق پویشیده نیست؛ در پاسخ به این ضرورت در سال ۱۳۶۳ اولین گام با تهیه معجم الفاظ برای احادیث کتاب عظیم و گرانسنگ بحار الانوار برداشته شد. نیش برداری و مقابله و تصحیح آن در مدتی کمتر از سه سال پایان یافت و تنظیم آن آغاز شد. در مجموع حدود دو میلیون فیش آماده و تنظیم شد. در جهت کاستن حجم معجم، تلاش‌های فنی لازم صورت گرفته است. مطالب این معجم به پنج بخش: روایات آیات، اشعار، اعداد و اعلام تقسیم شده است. پیش بینی می‌شود که بخش روایات آن در ده جلد به قطع رحلی بزرگ به جهان اسلام عرضه شود. اکنون جلد اول آن در حال حروفچینی است.

۴- واحد احیاء متون شیعه

آثار عظیم و گرانسنگ دانشوران شیعی که بخش بزرگی

ذیل ویرایش شده و یا در حال ویرایش شدن است.

کتابها: اسلام در آفریقا، دین در خاورمیانه، فن خطابه، نحو روان، سیمای کارگزاران امیرالمؤمنین، فلسفه کانت، خودآموز روش رئالیسم، فطرت، ماهیت قیام مختار، شهید فخر، زندگینامه شهدای روحانیت، تلمود، راه یافته، حرکت‌های نوین مذهبی و نهضت‌های سریع اجتماعی.

مقالات: سی مقاله در زمینه مسائل سیاسی و فرهنگی، بیست مقاله در موضوعات گوناگون مذهبی، ده مقاله در مورد احیاء شخصیت زن، شش مصاحبه با مسؤولین مراکز تحقیقاتی قم و جذب و آموزش محققین

این واحد که نقش ارائه خدمات در جهت تأمین نیروی تحقیقاتی را بر عهده دارد به این شرح عمل می‌کند:

- ۱- پیش بینی و محاسبه نیازهای تحقیقاتی و شناسایی و جذب محققین در جهت رفع آن
- ۲- تهیه طرح‌های کلی آموزشی در جهت ارتقاء سطح علمی محققین
- ۳- اجرای برنامه های آموزشی در مرکز یا اعزام آنان به سایر مراکز آموزشی
- ۴- برگزاری سمینارها و کنفرانسهای لازم
- ۵- تشکیل کلاسها و کنفرانسهای ویژه هر واحد

۲- سیره پیشوایان معصوم و ائمه اطهار (ع)

این واحد قبل از پیروزی اسلامی ایران توسط برخی از اندیشوران انقلابی بنیاد نهاده شد؛ به این انگیزه که زمینه

از فرهنگ اسلامی را تشکیل می دهد، برای عرضه به مجامع علمی و فرهنگی و استغاده هر چه بهتر محققین، احتیاج مبرم به تصحیح و مقابله فنی نسخ، ویرایش همه جانبه، حروفچینی چشم نواز و چاپ منقح و پاکیزه دارد. واحد احیاء متون شیعه که در سال ۱۳۶۸ به این منظور بنا نهاده شده است هدف مذکور را با جدیت تعقیب می کند.

گروههایی که در این واحد به تحقیق مشغولند، عبارتند از:

گروه نسخه شناسی > شناسایی نسخه های موجود و تأیید ارزش و تعیین اولویت آنها توسط این گروه انجام می شود، آنگاه گروه ویرایش فنی، اصلاح ظاهری و علامت گذاریهای لازم را انجام می دهد تا گروه تحقیق مآخذ روایات و مطالب را از منابع و کتب قدیمی تر بیابند و اختلافات احتمالی را یادداشت کنند. گروه تحقیق اقوال، مآخذ اقوال، اشعار و ضرب المثله را می یابند؛ و گروه تحقیق رجالی، تحقیقات رجالی را انجام می دهند تا کار برای گروه مقابله و گروه استوارسازی متن و گروه فهرست نویسی - که عهده دار تنظیم فهرس فنی برای اثر است - آماده شود و در نهایت گروه کنترل کار دیگر گروهها را کنترل کرده تا از میزان خطاها و اشتباهها کاسته شود.

آثاری که اکنون این واحد در دست تحقیق دارد، عبارت است از:

۱-۳- تفسیر «اصفی»، ملامحسن فیض کاشانی. این تفسیر، تلخیص تفسیر صافی است که توسط خود مؤلف انجام پذیرفته است. این خلاصه که در دو جلد عرضه خواهد شد و متن تمام قرآن همراه آن چاپ خواهد شد مراحل نهایی تنظیم را طی می کند و جلد اول آن تحویل حروفچینی شده است.

۲-۳- مختلف الشیعه اثر علامه حلی - ره، اکثر مراحل فنی این اثر فقهی بزرگ به اتمام رسیده و در مجموع با ۱۲ نسخه معتبر مقابله و تصحیح شده است.

۳-۳- عوائد الایام، ملا احمد نراقی. مراحل مقابله، استخراج روایات و اقوال این اثر تمام شده و اکنون مراحل نهایی کنترل را می گذرانند. پیش بینی می شود این اثر با فشارس لازم در دو جلد وزیری عرضه شود.

۳-۴- غایة المراد فی شرح نکت الارشاد، تحقیق و مقابله این اثر گرانقدر شهید اول، مدتهاست که آغاز شده و بزودی به پایان می رسد.

۳-۵- جواهر الکلام. اثر جاودانه شیخ محمدحسن نجفی معروف به صاحب جواهر، بیش از بیست نفر از محققان و فضلا کار تحقیق این اثر سترگ را برعهده دارند. ویرایش، مقابله، تصحیح کامل متن و استخراج آیات و احادیث و کلیه اقوال مذکور در آن از مصادر و مآخذ اولیه و پی نوشتهای توضیحی لازم و ارائه هفت نوع فهرست فنی لازم از جمله کارهایی است که بر روی این اثر انجام خواهد شد.

۵- واحد پاسخ به پرسشهای مذهبی

به منظور پاسخگویی به سؤالات مذهبی که از تمامی نقاط کشور و برخی از کشورهای دیگر به حوزه علمیه قم می رسد این واحد در سال ۱۳۶۱ بینانگذاری شد و تاکنون این فعالیتها را داشته است:

نامه های واصله: ۸۷۳۸

نامه های ارسال شده: ۹۶۹۶

جزوات تهیه شده: ۱۰۸

جزوات ارسال شده: ۱۱۴۶۱

کتب ارسال شده: ۱۶۱۵

* نحو روان، ج ۱، به زبان فارسی (برای دوره ابتدایی). کتابهای یاد شده به فضل خدا، به چاپ رسیده است.

* نحو روان، ج ۲، به زبان عربی (برای دوره متوسطه) کتاب مذکور، در حال تدوین می باشد.

* نحو روان، ج ۳، به زبان عربی (برای دوره عالی).

۸- آموزش سیاسی

با عنایت به رهنمودها و تذکرات رهبر فقید انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی - ره - در خصوص ضرورت رشد سیاسی طلاب حوزه های مقدس علمیه، در سال ۱۳۶۷ دوره های آموزشی در زمینه فراگیری علوم سیاسی تا حد کارشناسی آغاز شد. اکنون بیش از ۱۶۰ نفر از روحانیون و طلاب محترم حوزه در این رشته مشغول تحصیل و تحقیق می باشند. دروس آموزشی در بخشهای زیر تهیه و تنظیم گردیده است:

بخش اول: دروس عمومی، پایه و اصلی که جمماً ۱۰۴ واحد را شامل می گردد.
بخش دوم: دروس تخصصی و گرایش که هر کدام ۴۰ واحد را شامل می شود.

گرایشهای موجود عبارتند از:

۱- فلسفه، مکاتب و نظریات سیاسی.

۲- سیاست داخلی.

۳- روابط بین الملل.

۴- مسائل جهان اسلام.

۵- ایران

ضمناً سیستم آموزشی به صورت واحدی بوده و آیین نامه آموزشی در ۷ فصل: ثبت نام نظام آموزشی، واحدهای درسی و طول تحصیل، حضور و غیاب، حذف و اضافه، ارزیابی پیشرفت تحصیلی دانشجوی، مرخصی تحصیلی و انصراف از تحصیل، تهیه و تدوین شده است.

تعداد ۱۰۸ جزوه تنظیم شده که در آینده به صورت کتابهای ویژه ای تحت عنوان پاسخ به پرسشهای مذهبی منتشر خواهد شد.

۶- واحد معارف اسلامی

در پاسخ به احساسات دین خوارانه و کنجکاوای نسل جوان در این زمینه، واحد با معارف اسلامی آشنا شویم؛ ضمن یک برنامه مطالعاتی و تحقیقاتی در این راستا برنامه ای مکاتبه ای دارد هر چند گاه یکی از کتابهای اندیشمندان اسلامی برای مخاطبین تعیین شده تا با مطالعه آن، پاسخ سؤالات مذکور در جزوات ارسالی را به این واحد ارسال دارند. پاسخهای رسیده تصحیح و امتیاز بندی شده و برای کسانی که امتیازهای بالایی کسب می کنند جوایز و تشویقهایی در نظر گرفته می شود.

۷- واحد ادبیات عرب

بررسی، اصلاح، تکمیل و تدوین کتابهای درسی ادبی (صرف و نحو و بلاغت) حوزه با متد جدید در این واحد انجام می گیرد. در این راستا کتابهای ذیل آماده و چاپ گردیده است:

* کتاب صرف روان در بیان حدیث و قرآن، ج ۱، به فارسی (دوره ابتدایی)

* کتاب صرف روان در بیان حدیث و قرآن، ج ۲، به زبان فارسی (دوره متوسطه)

* کتاب الصرف الحدیث فی بیان القرآن والحديث، ج ۳، به زبان عربی (دوره عالی)